

SPECIALNUMMER MED SVERIGES LANDSKAPSTROLLSLÄNDOR

FÖRORD

Välkommen till ett specialnummer av **Mosaik**, Trollsländeföreningens medlemstidning som normalt endast går till föreningens medlemmar. Denna utgåva av Mosaik fokuserar helt på de arter som utsetts till landskapstrollsländor och görs därför tillgängligt för vem som helst. Informationen om arterna finns också på föreningens hemsida. Vi presenterar landskapstrollsländorna i bokstavsordning efter respektive landskap.

Vi vill tacka alla som var med och röstade. Vi vill också tacka de som bidragit med bilder: Bengt Andersson, Anders Björkengren, Björn Danielsson, Göran Holmberg, Göran Håkansson, Hans Ivarsson, Håkan Jernehov, Svanhildur Jonasdottir, Per Karlsson Linderum, Marika Lagerqvist, Annica Nettrup, Patrik Nilsson, Per Nyström, Claus Rueffler, Ingrid Sandberg, Sindre Stiauren och Anders Tedeholm. Ett tack också till de som skickat in bilder men vars bidrag inte fick plats i detta specialnummer.

Redaktion för detta temanummer

Magnus Billqvist • Tjörnarps • 070/96 41 443 • magnus.billqvist@gmail.com (text & layout)

Johan Berg • Mölnlycke • Johan.berg5612@gmail.com (korrektur)

Styrelsen

Magnus Billqvist, ordförande • Tjörnarps • 070/96 41 443 • magnus.billqvist@gmail.com

Ola Elleström, vice ordförande • Malmö • ola.ellestrom@gmail.com

Johan Grudemo, kassör • Göteborg • johan.grudemo@hotmail.com

Ingela Gustafsson • Grimslöv • ingela.gustafsson@gmail.com

Per Karlsson Linderum • Sköllersta • per.karlsson.linderum@gmail.com

Jonas Myrenås • Sollentuna • jonas@myrenas.se

Olga Nadeina • Kristinehamn • olga.nadeina@hotmail.com

Annica Nettrup, sekreterare • Klågerup • annica.nettrup61@gmail.com

Mikael Ohlsson • Grängesberg • okenpipare88@outlook.com

På en del håll har vi också regionala kontaktpersoner: se vår hemsida under [Kontakter](#).

- 04 Vad är trollsländor?
- 10 Varför utse landskapstrollsländor?
- 11 Urval och omröstning
- 12 Blekinge: blåbandad jungfruslända *Calopteryx splendens*
- 14 Bohuslän: citronfläckad kärrtrollslända *Leucorrhinia pectoralis*
- 16 Dalarna: blå jungfruslända *Calopteryx virgo*
- 18 Dalsland: bred kärrtrollslända *Leucorrhinia caudalis*
- 20 Gotland: kilfläckslända *Aeshna isocles*
- 22 Gästrikland: fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*
- 24 Halland: sandflodtrollslända *Gomphus vulgatissimus*
- 26 Hälsingland: kungstrollslända *Cordulegaster boltonii*
- 28 Härjedalen: fjällmosaikslända *Aeshna caerulea*
- 30 Jämtland: svart ängstrollslända *Sympetrum danae*
- 32 Lappland: tundratrollslända *Somatochlora sahlbergi*
- 34 Medelpad: griptångsflickslända *Coenagrion armatum*
- 36 Norrbotten: grön flodtrollslända *Ophiogomphus cecilia*
- 38 Närke: vassmosaikslända *Aeshna serrata*
- 40 Skåne: blå kejsartrollslända *Anax imperator*
- 42 Småland: större sjötrollslända *Orthetrum cancellatum*
- 44 Södermanland: vinterflickslända *Sympecma fusca*
- 46 Uppland: dvärgflickslända *Nehalennia speciosa*
- 48 Värmland: nordisk kärrtrollslända *Leucorrhinia rubicunda*
- 50 Västerbotten: metalltrollslända *Somatochlora metallica*
- 52 Västergötland: blågrön mosaikslända *Aeshna cyanea*
- 54 Västmanland: myrflickslända *Coenagrion johanssoni*
- 56 Ångermanland: spjutflickslända *Coenagrion hastulatum*
- 58 Öland: pudrad kärrtrollslända *Leucorrhinia albifrons*
- 60 Östergötland: grön mosaikslända *Aeshna viridis*
- 62 Bli faunaväktare!
- 63 Bli medlem

Vad är trollsländor?

Intresset för trollsländor var länge förbehållet ganska få men sedan en bit in på 2000-talet har artgruppen löpande samlat en allt större beundrarskara. Här presenterar vi kort vad som utmärker trollsländor och ger svaren på de vanligaste frågorna om denna fascinerande och ofta mycket vackra artgrupp.

Trollsländorna är inga dagsländor

65 arter trollsländor har observerats i Sverige. Av dessa är huvuddelen bofasta, medan några få nyligen uppvisat tendenser till att bli det och en mindre andel som hittills observerats på mer tillfällig basis. Till ordningen trollsländor hör i Sverige flicksländor och egentliga trollsländor. De har alltid fyra vingar, stora ögon, långsmal bakkropp och korta, knappt märkbara, antenner.

Bäcksländor, dagsländor, guldögonsländor, nattsländor med flera andra grupper med epitetet -sländor tillhör andra insektsordningar. De enda sländor som någorlunda liknar trollsländorna är myrlejonsländorna, men dessa har till skillnad från trollsländorna exempelvis mycket tydliga och långa antenner.

Trollsländorna lägger ägg i eller i direkt anslutning till vattenmiljöer av olika slag. Från äggen kläcks en larv som lever i vatten tills den är färdigutvecklad och redo för steget upp på land. Ju längre norrut desto längre tid tar utvecklingen från larv till att sländan lämnar vattnet. I riktigt kalla vatten kan det ta så lång tid som 6–7 år, men vanligen 1–2 år, men det finns också arter som under gynnsamma förhållanden utvecklas på blott några månader.

När det är dags så lämnar larven vattentillvaron bakom sig och klättrar upp på något där benen får fäste. Efter en stund spricker larvhuden upp och ur den kommer den vuxna, färdiga trollsländan (se bildsvit på s. 6). Trollsländor genomgår med andra ord inte en fas som puppa likt fjärilar gör.

En av de största trollsländorna i Sverige är blå kejsartrollslända, här en hane som äter en nässeljäril. Kejsartrollsländorna tillhör de egentliga trollsländorna vilka karaktäriseras av stora, oftast hopsittande ögon, kraftig mellankropp och olikformade, i viloläge utbredda vingar. Foto: Magnus Billqvist.

Sveriges minsta trollslända är dvärgflicksländan, här en hane som fastnat i sileshår. Flicksländornas ögon är tydligt separerade, likt på en hammarhaj, och de är spensligt byggda med vingarna oftast hopfällda över bakkroppen när de inte flyger. Foto: Magnus Billqvist.

När trollsländan gett sig iväg på sin första flygtur blir det kvar en tom larvhud, ett "skal".

Om inte trollsländorna blir tagna av andra rovdjur eller de av andra skäl dör en tidig död, så kan de som vuxna sländor leva i flera veckor eller månader. Vinterflicksländorna lever allra längst, uppemot ett helt år kan de påträffas som flygande, fullt utbildade sländor.

Trollsländor lever med andra ord inte alls i endast en dag. Att frågan ofta uppstår är på grund av en förväxling med dagsländor, som inte är nära besläktade med trollsländor. Även dagsländorna lever i flera månader under vattnet som larver innan de lämnar larvstadiet. Vuxna dagsländor lever däremot sällan mer än några få dagar efter att de lämnat vattnet.

Trollsländor kan inte stickas

Om du håller i en större trollslända så kan den försöka bita dig, men det görs enbart i försvar och de har mycket svårt att komma igenom huden. Vissa arter har utstickande bihang för äggläggning som kan se vassa ut, men de är inte kapabla till att sticka.

Vad äter trollsländor?

Trollsländor är uteslutande rovdjur som äter levande byten. Trollsländelarverna äter andra vattenlevande

Samtliga arter trollsländor genomför parning genom att hanen och honan fattar tag i varandra. Fenomenet kallas parningshjul, med lite fantasi kan det liknas vid ett hjärta. Här ett sådant med spjutflickslända. Ofta ses trollsländor flyga parvis med hanen som lok, hållandes honan bakom nacken, i så kallad tandemställning (se bild s. 55). Foto: Sindre Stiauren.

djur som mygglarver, småfisk, grodyngel och andra trollsländelarver. De vuxna, flygande trollsländorna äter andra insekter som flugor, knott, mygg, fjärilar och mindre trollsländor.

Egentliga trollsländor kontra flicksländor

Både egentliga trollsländor och flicksländor tillhör ordningen Odonata: trollsländor. Normalt när man pratar om trollsländor syftar man därför på både egentliga trollsländor och flicksländor. De tillhör dock två olika underordningar: anisoptera (= olikformade vingar) respektive zygoptera (= likformade vingar). Odonata betyder ”tandad käke” (men de har inga tänder).

Flicksländornas alla fyra vingar är lika i både form och storlek. De är på våra breddgrader små och håller i de flesta fall i vila vingarna längs kroppen. Ögonparet är åtskilt och kan därför ge huvudet ett nästan hammarhajsliknande intryck. Deras larver har längst ut på bakkroppen utstickande lameller som fungerar som gälar. Till flicksländorna förs även jungfrusländorna.

Egentliga trollsländor har kortare och bredare vingar

bak än fram. De är på våra breddgrader större än flicksländorna och är till skillnad från dem starka flygare som kan hittas långt från vatten. I vila håller de sina vingar ut från kroppen. Ögonen är stora och vanligtvis berör de varandra. Larverna har ingen externa gälar.

Varför kallas de trollsländor?

Det finns flera olika teorier till vad namnet trollslända kommer från. Det mest sannolika är att -slända kommer från redskapet slända som används när man spinner garn. Formen på det är ganska likt en trollsländas kropp. Tyvärr används samma ord även för andra artgrupper, som bäcksländor, dagsländor osv, vilket är lite olyckligt och gör att de olika artgrupperna förväxlas.

”Troll” i namnet kommer från långt tillbaka, den första svenska skriftkällan kan vara från 1600-talet. Trollsländor är då kopplade till trollpackor (häxor). De var alltså trollpackornas djur; trollens sländor. En annan förklaring till namnet gör gällande att troll använde sländorna för att spinna. Det var alltså, återigen, trollens sländor.

Trollsländor är också förekommande i annan

Föregående sida: en larv av tvåfläckad trollslända har lämnat vattnet och krupit upp på en lämplig plats för att ta nästa steg i sin utveckling. **Nedan:** Många djur har trollsländor på menyn. Här en hona av rovflugan *Eutolmus rufibarb* som fångat en tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum*. Foto: Magnus Billqvist.

svensk folktro vilket gett upphov till lokala namn. En vanligt förekommande skröna var att trollsländor kunde sticka ut ögonen eller sy ihop dem, vilket är upphovet till namnet blindsticka. Det är samma ursprung som gett det norska namnet på trollsländor: øyenstikker.

Vilka djur äter upp trollsländor?

Många fåglar har trollsländor på sin meny. Mindre insektsätare som fors- och sädesärta tar många flick- och jungfrusländor. Ibland kan man hitta massor av jungfrusländevingar och då kan det vara ärlor som hittat ett bra ställe att fånga sländor på. Vingarna verkar vara oaptitliga så de lämnas.

Andra fågelarter är specialister på att fånga flygande trollsländor. Bi-ätare, aftonfalk och lärkfalk är bra exempel. Lärkfalkar kan ses fånga stora trollsländor och fortfarande i flykten snabbt knipsa av vingarna och sluka kroppen.

Utöver fåglar tar spindlar många trollsländor, främst flicksländor. Gamla spindelnät kan fortsätta snärja flicksländor även efter att spindeln lämnat det. Groddjur äter glupskt trollsländor och fiskar tar både trollsländelarver och vuxna sländor som lägger ägg i vattnet. Trollsländor äter även andra arter trollsländor, ibland även mindre individer av samma art.

Några exempel på mångfalden av trollsländor hämtade från andra länder. Samtliga trollsländor utom de som förekommer i Sverige saknar i dagsläget svenska namn. Från ovan: *Camacinia gigantea* (Singapore), *Zenithoptera lanei* (Brasilien), *Rhyothemis graphiptera* (Australien) och *Ceragrion cerinorubellum* (Singapore). Foto: Magnus Billqvist.

Den minsta trollsländan i världen – *Nannophya pygmaea*, bilden – är en egentlig trollslända i Sydostasien som är mindre än ett honungsbi. De största, i vingbredd och kroppslängd räknat, är flicksländor i Syd- och Mellanamerika som kallas helikoptersländor. Foto: Magnus Billqvist.

Vilken är störst respektive minst?

I Sverige är de största trollsländorna blå kejsartrollslända, kungstrollslända och vassmosaikslända. Den förstnämnda kan ha en kroppslängd på uppemot 85 mm och en vingbredd på 120 mm. Den minsta i Sverige är dvärgflicksländan, som har en kroppslängd på endast 22–26 mm.

Trollsländan med det största vingspannet i världen är en av flera så kallade helikoptersländor, närmare bestämt den centralamerikanska flicksländan *Megaloprepus caerulatus*, vars spann kan nå hela 190 mm.

Epitetet den största trollsländan i världen brukar ges till den australiska trollsländan *Petalura ingentissima*. Den har förvisso ett mindre vingspann (160 mm), men den är betydligt kraftigare. Dess raka motsats är den sydostasiatiska trollsländan *Nannophya pygmaea*, som med sin blott 15 mm långa kropp och vingspann på 20 mm är mindre än ett honungsbi.

Läs mer om trollsländor i Sverige

På trollslandeforeningen.se finns fakta om samtliga svenska arter inklusive bilder, kartor med mera. I bokform finns bland annat följande.

Billqvist, M., Birkedal, L. & Strand, L. 2016. *Skånes Trollsländor. En atlasinventering 2009–2014*. – Naturskyddsföreningen i Skåne, Lund.

Billqvist, M., Andersson, D. & Bergendorff, C. 2019. *Nordens trollsländor*. – Avium, Stenåsa, Öland.

Bína, P. (red.); Billqvist, M. & Karlsson, T. 2017. *Faunaväktarieriet uppmärksammar trollsländor från habitatdirektivet och rödlistan*. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Dannelid, E. 2015. *Trollsländor i Sverige*. Tredje upplagan. – Länsstyrelsen i Södermanlands län.

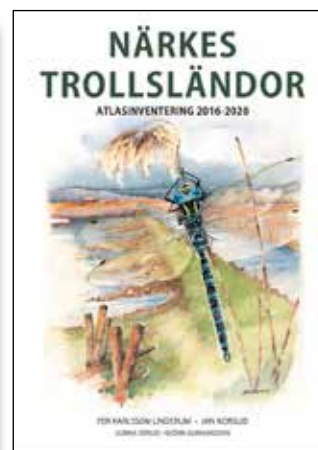
Karlsson, T. 2015. *Östergötlands trollsländor*. – Entomologiska Föreningen Östergötland. Ödeshög.

Karlsson Linderum, P. & Korslid, J. 2020. *Närkes trollsländor. Atlasinventering 2016–2020*. – Närkes Insektsförening.

Sahlén, G. 1996. *Sveriges Trollsländor*. Andra upplagan. Fältbiologernas förlag.

Sandhall, Å. 2000. *Trollsländor i Europa*. Andra upplagan. Stenströms Bokförlag/Interpublishing.

Under 2000-talet har kunskapen om landets trollsländor avsevärt utökats, inte minst genom landskapstäckande inventeringar av Östergötland (2008–2012), Skåne (2009–2014) och Närke (2016–2020).

Varför utse landskapstrollsländor?

När Trollsländeföreningen bildades slogs det bland annat fast att föreningen ska uppmärksamma trollsländor, sprida relevant och engagerande information, tipsa om hur man kan gynna trollsländor och verka för intresse, engagemang, skydd, utveckling av miljöer, kunskapsinhämtning och spridning om och för trollsländor. Ett sätt göra allt detta på är att nominera arter och utse en landskapstrollslända för varje landskap. På så sätt hoppas vi uppmärksamma trollsländorna och miljöerna de lever i för en bredare publik.

För huvuddelen av de svenska arterna går det lyckligtvis bra. Flera har utökat sina utbredningsområden på senare tid och en del tidigare minskande arter har återkommit. Väldigt få arter är nationellt rödlistade och pågående klimatförändringar har gjort att vi fått en del nya arter söderifrån. Våtmarker har de senaste decennierna upplevt något av en renässans med många både stora och mindre restaurerings- och nyskapande-projekt. Vattenkvaliteten i många vattendrag har åter blivit bättre efter några dåliga decennier under slutet av 1900-talet. Allt detta har gynnat många arter men främst de trollsländor som är generalister, det vill säga de som återfinns i de flesta typer av våtmarker och har en stor utbredning.

För andra arter går det inte lika bra. Den pågående revideringen av den europeiska rödlistan för trollsländor har redan innan den är färdig uppdragat dramatiska nedgångar för flera arter. Arter som berörs av detta i Sverige är främst trollsländor knutna

till näringsfattiga miljöer som myrar och torvmossar. Tidigare vanliga arter med stora utbredningsområden som spjutflickslända, starrmosaikslända och svart ängstrollslända har på blott 10–15 år minskat drastiskt över hela Europa. Dessa arter är hittills fortsatt ganska vanliga i stora delar av Sverige så vi har ett moraliskt ansvar för att dessa fortsatt ska finnas kvar.

De arter som inte är generalister står inför en kombination av hot vilka förstärks av pågående klimatförändringar. Det inkluderar övergödning genom kvävenedfall, återkommande svår torka, ökad takt av beskogning av öppna myrar, lägre syretillgång genom högre vattentemperaturer och lägre vattenstånd, ökad predation från nyinvandrade arter, brist på eller ej anpassade skötselplaner samt avlägsnande av trädtäcke som är avgörande för att de ska kunna ta skydd från alltför höga temperaturer.

I våra nomineringar försökte vi spegla ovanstående och nedan redogör vi för hur vi resonerade.

Paus under Trollsländeföreningens sommarläger i Dalsland. Foto: Magnus Billqvist.

Urval och omröstning

Efter långa och noggranna övervägningar nominerade Trollsländeföreningen under 2021, i samarbete med Natursidan.se, tre arter trollsländor per landskap att rösta på. Varje art presenterades och skälen till att de nominerats framgick. Här redogör vi för hur omröstningen och urvalsprocessen gick till.

Rösta på din favorit som ditt landskaps trollslända!

Så lät budskapet som gick ut till medlemmar och allmänhet i diverse grupper på Facebook, i Sveriges Radio, på Instagram, i pressmeddelanden med flera platser.

Vi presenterade nomineringarna landskapsvis för alla de olika arter som föreslogs som landskapstrollsländor. Genom att klicka sig fram mellan landskapen kunde man rösta på sin egen favorit för varje landskap, eller nöja sig med sitt eget landskap. För varje landskap fanns det tre arter att välja på, och varför vi nominerat just dessa framgick under respektive art.

Så här kom vi fram till de olika förslagen

65 arter trollsländor hade till och med att röstningen genomfördes (och fortfarande) observerats i Sverige. Sju arter som endast observerats tillfälligt eller som inte förökar sig regelbundet i landet utelämnades. Även vassmosaikslända utelämnades då denna sedan

tidigare var utsedd till Närkes landskapsinsekt.

Kvarstod gjorde 57 arter som fördelades på 24 landskap. Det innebar att en viss art kunde vara nominerad i mer än ett landskap men ingen art nominerades för mer än två.

Det vi beaktade var följande:

- Arten har sin huvudsakliga förekomst i landskapet.
- Arten är rödlistad eller minskande.
- Arten är med i Artskyddsförordningen/art- och habitatdirektivet och/eller med i faunavakteri.
- Arten beskrevs som ny för vetenskapen i Sverige eller till och med i ett specifikt landskap.
- Arten är knuten till en specifik miljö vi vill uppmärksamma.
- Arten är enkel att känna igen.
- Att någon art från varje trollsländesläkte skulle representeras.
- Att samtliga 57 arter fanns med.

Den sista punkten valdes i slutändan bort och därför saknades, utöver de sju tillfälliga och Närkes vassmosaikslända, fem arter: pudrad smargulflickslända, större kustflickslända, höstmosaikslända, gulfläckad glanstrollslända och större ängstrollslända. Dessa är samtliga allmänna och vitt utbredda arter. Där de är som allra vanligast finns flera andra arter som av olika skäl borde prioriteras eller helt enkelt passade bättre. De fem arternas släkten representeras också av andra arter.

Dessa ikoner markerar i presentationerna att arten är med i Faunavakteriet respektive listad i EU:s art- och habitatdirektiv.

Bandad ängstrollslända har endast påträffats tillfälligt i landet och ansågs därför inte vara aktuell för landskapsnominering. Foto: Magnus Billqvist.

Blekinge

Blåbandad jungfruslända *Calopteryx splendens*

52 arter trollsländor har påträffats i landets näst minsta landskap. På senare år har flera för landskapet nya trollsländor registrerats. Möjligen skulle ytterligare någon kunna upptäckas om en inventering av det slag som skett i några andra landskap genomfördes. Förslagen för Blekinge utgjordes av arter med tydliga sydliga eller sydostliga utbredningar som alla väl hade kunnat representera landskapet. Valet föll på blåbandad jungfruslända. De övriga nomineringarna utgjordes av tidig mosaikslända *Brachytron pratense* och mindre smaragdflickslända *Lestes virens*.

I Sverige finns blåbandad jungfruslända upp till Gästrikland. I Blekinges många vattendrag trivs den väl och påträffas allmänt i hela landskapet. Jungfrusländorna är särlingar i den svenska trollslände-faunan då de är de största av flicksländorna men flyger närmast som fjärilar. Deras vingteckning och metalliska färger, som ändrar färg beroende på ljuset, gör att många håller dem som sina favorittrollsländor.

Hanar skimrar i blått och de mörka banden över vingarna är arttypiska. Blåbandad jungfruslända liknar blå jungfruslända som dock har helmörka vingar. Honor och unga hanar av båda arterna är istället grönaktigt metalliska och kan vara betydligt svårare att skilja åt.

Blåbandad jungfruslända finns främst i vegetationsrika, långsamt rinnande vatten med gytjiga eller grusiga bottenar. Vattnen får inte vara skuggade på båda sidor, och den är därför mer förekommande i öppna och halvöppna landskap än i mer slutna. Den är troligtvis mer tolerant mot föroreningar än systerarten blå jungfruslända och återfinns därför även i mindre rena och mer näringsrika vattendrag och kanaler.

Arten lägger ägg i vattenväxter som i olika slingeväxter, pilblad och igelknoppar. Larverna lever bland rötter och växter som dikeslänke, knoppslinga och axslinga. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hanens blå band över vingarna gör den omisskännlig. Foto: Marika Lagerqvist.

Hona av blåbandad jungfruslända är grön med svagt färgade men genomskinliga vingar. Foto: Anders Björkengren.

Bohuslän

Citronfläckad kärrtrollslända *Leucorrhinia pectoralis*

*I landets västligaste utpost har 47 arter trollsländor observerats, några för första gången under de senaste åren. Ytterligare några borde gå att finna då de finns i de intilliggande landskapen. Vem blir först att i Bohuslän hitta exempelvis myrflickslända, mindre kustflickslända eller fjällmosaikslända? Våra tre nomineringar bestod av arter som rapporterats flitigt och finns i miljöer som är väl representerade i landskapet. De övriga två utgjordes av ljus lyrflickslända *Coenagrion puella* och bred trollslända *Libellula depressa*.*

I Bohuslän trivs citronfläckad kärrtrollslända väl och finns där på många håll. Äldre hannar och i mindre mån även honor känns igen på sin citrongula fläck på bakkroppen. Denna kan lysa på långt håll och kan ses blixtra till även i flykten.

Citronfläckad kärrtrollslända gick i Västeuropa starkt tillbaka under främst andra halvan av 1900-talet då den försvann helt från flera länder. Tillbakagången var troligen mest kopplad till storskaliga landskapsförändringar som dränering och uppodling av livsmiljöer. Arten är fridlyst och har ett starkt skydd i EU:s medlemsländer genom att den är upptagen i habitatdirektivets bilaga 2 och 4.

I Sverige är citronfläckad kärrtrollslända utbredd över södra Sverige och längs med Norrlandskusten. Arten är allmän i södra delen av landet och har sannolikt sin starkaste förekomst inom EU just i Sverige. Den förekommer i ett relativt brett spektrum av miljöer – från näringsfattiga brunvattensjöar till näringsrika sjöar och dammar samt i svagt rinnande vatten.

Hanen ses ofta spana från strån och pinnar som sticker ut i eller står upp i vattnet eller på flytande växter som näckrosor. Båda könen söker föda i solbelysta miljöer i anslutning till våtmarker, som i gläntor, ängar och öppna och halvöppna buskmarker. Där sitter de i växtlighet i eller mellan grästuvor snarare än direkt på marken. Honan lägger vanligtvis ägg ensam men har ibland sällskap av en vaktande hane. Artens larvutveckling varierar från ett till tre år, varav två troligen är det normala. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Även från sidan lyser bakkroppens gula fläck som gett arten sitt namn. Foto: Per Nyström.

Överst en yngre hona och nedan en hane i all sin prakt. Foto: Anders Björkengren & Marika Lagerqvist.

Dalarna

Blå jungfruslända *Calopteryx virgo*

46 arter trollsländor har påträffats i Dalarna men vi tror att ytterligare några finns att finna då de finns i några av grannlandskapen. Våra nomineringar utgjordes av Dalarnas mest rapporterade trollsländor som också alla ursprungligen beskrevs av Linné. Blå jungfruslända drog längsta strået, de två övriga nominerade var brun mosaikslända *Aeshna grandis* och fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*. Den senare blev utsedd till Gästriklands landskapstrollslända (se s. 22).

Blå jungfruslända är en av de tre i särklass mest rapporterade arterna i Dalarna och en av de tolv arter som Carl von Linné först beskrev. Jungfrusländorna är särlingar i den svenska trollsländefaunan: de är de största av flicksländorna men flyger närmast som fjärilar. Deras vingteckning och metalliska färger, som ändrar färg beroende på ljuset, gör att många håller dem som sina favorittrollsländor. Blå jungfruslända förekommer främst i skog längs rinnande vatten men de kan bege sig iväg på långa utflykter och då påträffas långt från närmaste vattendrag.

Blå jungfruslända finns främst i rena, delvis skuggade och strömmande vatten med sandiga eller grusiga bottenar. Vattendrag som är förorenade och långsamt rinnande med mer gyttjiga bottenar undviks. Av det skälet saknas arten därför ofta helt i utpräglade jordbrukslandskap.

Hanan ses längs och över vattendrag där han uppvaktar passerande honor med en parningsdans med svirrande vingslag. Yngre hanar och honor påträffas ofta längre bort från vatten, men även könsmogna hanar ses ibland på strövtåg långt från närmaste vattendrag. De kan också ses inne i skog en bit från vatten, även i helt skuggiga miljöer, särskilt under dagar med mycket höga temperaturer.

Honan lägger ägg i flytvegetation eller i växter som sticker upp ur vattnet. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Honan har mörka vingar som vanligen är brunaktiga men de kan vara närmast svarta. Foto: Per Nyström.

En hane som visar sin tjugiga, gnistrande teckning som i solsken lyser ännu mer. Foto: Patrik Nilsson.

Dalsland

Bred kärrtrollslända *Leucorrhinia caudalis*

46 arter har till dags dato registrerats i Dalsland men framöver tror vi fler kommer att hittas då några arter är på spridning och har setts i grannlandskapen. Våra tre förslag var nominerade på olika grunder, men alla hade passat fint som Dalslands trollslända. De två övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av blodröd ängstrollslända *Sympetrum sanguineum* och stenflodtrollslända *Onychogomphus forcipatus*.

Bred kärrtrollslända är listad i EU:s Art- och Habitatdirektiv och är föremål för faunaväktari. Den är därmed fridlyst och Sverige har ett särskilt ansvar för arten då den på EU-nivå är mycket sällsynt. Arten gick under 1900-talet kraftigt tillbaka från stora delar av sitt europeiska utbredningsområde och försvann helt från flera länder i södra och västra delen. Orsakerna står troligtvis att finna i övergödning och förstörelse av dess livsmiljöer. På flera håll på kontinenten har dock bred kärrtrollslända sedan senaste millennieskiftet utökad eller återtagit delar av sitt forna utbredningsområde. Orsakerna är inte helt säkerställda men kan hänga ihop med förbättrad vattenkvalitet och ökande temperaturer kopplat till ett varmare klimat.

Dalsland är ett av de landskap där arten är mest rapporterad, vilket indikerar att den här är vanligare än på de flesta andra håll. Hanen sitter gärna helt exponerad på näckrosblad vilket gör den enkel att hitta, inte sällan kan den också ses sitta på bryggor och båtar. Det är nog detta som gör att även många som inte annars tittar på trollsländor uppmärksammar den. Kanske finns den även vid din bad- eller fiskesjö? Bred kärrtrollslända uppmärksammas på sitt karaktäristiska utseende med klubbformad bakkropp och hanens vita vingmärken vilket utgör en unik kombination bland de nordiska arterna.

Arten förekommer framförallt i näringsfattiga till måttligt näringsrika skogssjöar, ofta av brunvattentyp, med riklig vegetation av näckrosor. Larven är mycket taggig och blir inte så lätt byte för fisk. Den klarar sig därför bra i fiskrika vatten där den har en konkurrensfördel gentemot andra trollsländor. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Honan saknar hanens vita vingmärken men bakkroppen är tydligt bred på båda könen. Foto: Magnus Billqvist.

Just så här ser man ofta hanen när han från ett näckrosblad håller utkik över reviret. Foto: Magnus Billqvist.

Gotland

Kilfläckslända *Aeshna isoceles*

*På den största ön i Östersjön har det setts 43 arter trollsländor. Några av dessa sågs i landet för första gången på just Gotland och andra är vanligare här än någon annanstans. Trots att flera sällsyntheter har setts på ön är det totala antalet arter lågt. Bristen på permanenta, rinnande vatten och vidsträckta myrmarker gör att många vanliga arter i resten av landet troligtvis aldrig kommer att påträffas på ön. Våra tre nomineringar hade alla en tydlig koppling till landskapet. De andra två kandidaterna utgjordes av blå kejsartrollslända *Anax imperator* (Skånes landskapstrollslända, se s. 40) och mindre smaragdflickslända *Lestes virens*.*

Kilfläckslända är en tacksam art då den inte liknar någon annan i Europa förekommande trollslända. Sedd bra är kilfläckslända omisskännlig. Ingen annan stor art i Europa har kombinationen gröna ögon, gult ansikte, enhetligt orangebrun färg och – förstås – den gula ”kilen” på början av bakroppen som gett arten dess svenska namn.

Det är helt enkelt svårt att ta fel, till skillnad från en del andra, mer snarlika arter. Kilfläckslända har i Sverige en fragmenterad utbredning som är koncentrerad till de sydöstra landskapen. Det finns tecken på att dess utbredning utökas gradvis, särskilt på senare år, då fynd gjorts i nya landskap. Ingenstans är den dock så vanlig och utbredd som på Gotland, där den finns på hela ön. I övriga delar av Sverige finns den mest lokalt och det kan vara långt mellan fyndplatserna.

Kilfläckslända förekommer i rena, näringsrika, vegetationsrika och grunda vatten som vassjöar, diken, kanaler och dammar. Inte sällan utgörs vattnen av människoskapade miljöer som före detta tegelbruksdammar eller mägergravar. I vattnen med kilfläckslända återfinns ofta flytblads- eller vattenväxter som vattenaloe, gäddnate, vattenblink och dyblad. Larvutvecklingen är normalt tvåårig. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Bortsett från smal ”midja” på hanen och skillnader i parningsorganen är könen närmast identiska. Foto: Magnus Billqvist.

Ännu en hane som visar upp alla karaktärer som gör arten så enkel att känna igen. Foto: Magnus Billqvist.

Gästrikland

Fyrfläckad trollslända *Libellula quadrimaculata*

De 48 arter trollsländor som registrerats i Gästrikland speglar troligtvis verkligheten ganska väl. Vi förutspår dock att blå kejsartrollslända inom kort kommer att tillföras landskapets fauna: vem blir först med att hitta den? Våra tre förslag bestod av några av de allra mest rapporterade trollsländorna i Gästrikland, de två övriga utgjordes av brun mosaikslända Aeshna grandis och guldtrollslända Cordulia aenea.

Fyrfläckad trollslända är en av de tre i särklass mest rapporterade arterna i Gästrikland och en av de tolv arter som Carl von Linné beskrev först. Det är en karakteristiskt tecknad trollslända som flyger både tidigt och länge under säsongen. Trots att den inte är färggrann eller på annat sätt särskilt spektakulär håller många den som sin absoluta favorit bland de svenska trollsländorna. Kanske gör du det med?

Detta är en av våra vanligaste trollsländor såväl som en av de mest utbredda. Att den dessutom har en lång flygtid, med de första på vingarna varma vårar redan i slutet av april, och sedan hela sommaren, gör att det är en av arter de allra flesta kommer i kontakt med. Att den inte är särskilt lik någon annan art hjälper förstås till.

Fyrfläckad trollslända finns i de mest skiftande miljöer från kusten till fjällen, i näringsrika vatten, kanaler, diken och även något bräckta vatten. Störst täthet tycks råda i något mer näringsfattiga och sura miljöer. Den koloniserar snabbt nya vatten, och är känd för att vandra. Vissa år spås populationerna på med individer som anländer från kontinenten. Larvutvecklingen är tvåårig. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

En yngre, fräsch individ är tecknad i ganska bjärta färger men dessa avtar fort med tiden. Foto: Magnus Billqvist.

Könen av fyrfläckad trollslända är till skillnad från de flesta arter närmast identiska. Foto: Magnus Billqvist.

Halland

Sandflodtrollslända *Gomphus vulgatissimus*

*I Halland har 52 arter påträffats, men allt fler hallänningar har på senare tid fått upp ögonen för trollsländor vilket kanske kan tillföra någon art. De halländska vattendragen är många och välkända, även utanför Halland har många fått lära sig "Vi ska äta, ni ska laga" eller "Laga ni, äta vi", det vill säga de största vattendragen i landskapet norrifrån respektive söderifrån (Lagan, Nissan, Ätran, Viskan). Det kändes därför passande att föreslå tre olika arter som är knutna till vattendrag. De två övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av stenflodtrollslända *Onychogomphus forcipatus* och flodflickslända *Platycnemis pennipes*.*

Sandflodtrollslända finns i långsamt rinnande vatten med sandiga bottenar, men den kan även påträffas i större sjöar med långgrunda sandstränder. Det är en av de tolv arter trollsländor som Linné var först med att beskriva och den finns i stora delar av Halland. Sandflodtrollslända kan ses ganska långt från vattendrag, två mil har bekräftats. Detta är troligen ett led i dess spridningsstrategi, att de som många andra arter flyger bort från där de förvandlas för att sedan leta upp lämpligt vatten för fortplantning.

Sandflodtrollslända kan ibland även påträffas i större sjöar, särskilt då sådana med breda, sandiga bränningzoner. Arten saknas ofta helt i vattendrag i stora, öppna jordbrukslandskap, vilket kan bero på sämre vattenkvalitet snarare än olämplig miljö i övrigt. Den förefaller också kunna vara frånvarande eller sällsynt i vattendrag som mest rinner genom sluten skog. I Sverige finns den lokalt upp till Hälsingland och i Finland lokalt i främst de södra delarna. I Norge finns den endast i sydöst och i Danmark endast lokalt på Jylland och Själland.

Flodtrollsländorna skiljer sig från alla andra egentliga trollsländor på att deras ögon inte sitter ihop (se bild nedan). Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

En hane fångad under måltiden. De åtskilda ögonen syns tydligt. Foto: Magnus Billqvist.

En helt nyförvandlad hane är glansig och bjärt gul (överst). Nedan en hona. Foto: Magnus Billqvist & Göran Holmberg.

Hälsingland

Kungstrollslända *Cordulegaster boltonii*

42 arter trollsländor har genom tiderna registrerats i Hälsingland, men det finns säkerligen en del ytterligare arter att upptäcka. Det finns nämligen förhållandevis få rapporter av trollsländor från landskapet. Detta återspeglas i att det exempelvis är det enda landskapet där det inte rapporterats griptångsflickslända, och ett av få där kraftig smaragdflickslända inte setts. Samtidigt knackar arter som höstmosaikslända och ljus lyrflickslända på söderifrån. Visst är det spännande att det kan finnas så mycket kvar att upptäcka trots att trollsländor är så stora och spektakulära insekter? Våra tre förslag utgjordes dock av arter som är välkända i landskapet. De två andra nomineringarna var röd flickslända *Pyrrhosoma nymphula* och starrmosaikslända *Aeshna juncea*.

Kungstrollsländan är den i särklass mest rapporterade trollsländan i Hälsingland! Det innebär dock inte att det är den vanligaste, utan i det här fallet om en särskilt inriktad undersökning av landskapets vattendrag. Men det förringar inte det faktum, att den uppenbarligen är vida spridd i landskapet och att denna magnifika art därmed förtjänar epitetet Hälsinglands landskapstrollslända. Arten är en av våra allra största insekter och med sin gulsvarta teckning och gröna ögon är det en omisskännlig art.

Kungstrollslända förekommer i låglänta skogsmiljöer och på halvöppna hedar, i vattendrag som är mycket variationsrika med lugna respektive snabbt rinnande partier, med hög andel organiskt material samt trädstammar och grenar ute i vattnen. Vattendragen har ofta en hög syresättning, låg vattentemperatur och är till stor del skuggade. Vattnen ska helst vara små och smala. Den uppträder endast tillfälligt i mer näringsrika vatten eller i öppna jordbrukslandskap.

Honan lägger ägg genom att sticka ned bakkroppen i vattens bottenstrukturer. Larverna lever i lugna partier där de ligger delvis nedgrävda och väntar på förbipasserande byten. Larvutvecklingen varierar från två till fem år, men tar normalt 4–5 år.

I Sverige finns kungstrollslända upp till Norrbotten men påträffas inte i fjällvärlden och saknas på Gotland. I Europa är den ganska välspredd men har på flera håll gått tillbaka. I exempelvis Nederländerna är den rödlistad som akut hotad och åtgärdsprogram har tagits fram.

Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Kungstrollsländan är omisskännlig: stor, gulsvart och gröna ögon. Här en hona. Foto: Göran Holmberg.

Klassisk pose över eller intill ett vattendrag när hanen pausar sitt revirflygande. Foto: Magnus Billqvist.

Härjedalen

Fjällmosaikslända *Aeshna caerulea*

*Härjedalen är det landskap där det setts minst antal arter: 19 stycken. Det är också det landskap med i särklass minst rapporter av trollsländor, endast strax över 200, vilket kan jämföras med drygt 800 respektive 1300 i de med närmast antal rapporter. Det begränsar förstås urvalet men gör det också enklare. Vill du göra en insats för kunskapen om trollsländornas förekomst rekommenderar vi därmed besök i Härjedalen! De tre nomineringarna utgjordes av arter vanliga i landskapet med i huvudsakligen nordlig koppling som alla kan drabbas negativt av klimatförändringar. De två övriga var spjutflickslända *Coenagrion hastulatum* (Ångermanlands landskapstrollslända, se s. 56) och myrtrollslända *Leucorrhinia dubia*.*

Fjällmosaiksländan är den vanligaste större trollsländan i den övre halvan av landet. Det är en ofta sedd art då den gärna solar helt öppet på spänger, bryggor och exponerade trädstammar. Den är inte sällan en nyfiken följeslagare som landar på eller intill där man går eller sitter. Hannen, det vill säga, för honan är mer avvaktande och svår att komma nära. Särskilt hannens färg varierar beroende på temperaturen: är det varmt och soligt är han bjärt blå, i kyligare väder mer grådaskig.

Under varma dagar är hanen mycket aktiv och patrullerar lågt över öppen mark eller i anslutning till våtmarker medan han letar efter honor. De söker föda bland trädtopparna och under midnattssolen jagar de nästan alla timmar på dygnet. Arten är även aktiv när det är mulet och kan även ses i lätt regn då de flyger lågt över och genom vegetation för att skrämma upp bytesdjur.

I områden där den är vanlig ser man den lite var som helst. Den blir sällsyntare ju längre söderut man kommer och i exempelvis Skåne och på Gotland finns i åtminstone modern tid inga dokumenterade observationer. Fjällmosaikslända är en boreal art vilket innebär att den drabbas negativt av ett varmare klimat. Den finns i barrskogsbältet där den återfinns i främst näringsfattiga vattenmiljöer på öppna till halvöppna myrar i barrskog. Vattnen kan vara både små och stora, med gungfly och mycket bottenmaterial. I områden

där arten är sällsynt förekommande kan förekomst vara svår att påvisa då det är en rörlig art som inte säkert upprätthåller revir.

Larverna lever i mycket grunt vatten men ofta djupt nere i bottenmaterial och kan därmed vara svåra att hitta. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

En soltörstande hane kan mycket väl sätta sig i din utsträckt handflata. Foto: Magnus Billqvist.

Särskilt ljusa föremål och ytor lockar trollsländor att värma sig på. Foto: Magnus Billqvist.

Jämtland

Svart ängstrollslända *Sympetrum danae*

*I Jämtland har 26 arter trollsländor rapporterats men landskapets läge och geografi gör att det ändå bör finnas ytterligare någon art att upptäcka. Kanske kan lokala inventeringar hitta något mer? Våra nomineringar utgjordes av arter som är bland de mest frekvent rapporterade arterna i landskapet. De övriga två var blå jungfruslända *Calopteryx virgo* och sjöflickslända *Enallagma cyathigerum*. Blå jungfruslända blev utsedd till Dalarnas landskapstrollslända (se s. 16).*

Svart ängstrollslända är Sveriges minsta egentliga trollslända, totallängden är mindre än för många flicksländor. Den är karakteristisk och är en av de mest rapporterade arterna i Jämtland. Svart ängstrollslända är en art med stor spridningsförmåga som kan påträffas långt från de miljöer den främst vill ha. Dessa är vatten med gungfly bestående av blöta vitmossor, med andra ord sådana man kan hitta på myrar och torvmossar. I områden där den är vanlig kan den dock även ha åtminstone kortlivade och mindre populationer i helt andra miljöer.

Svart ängstrollslända är i alla dräkter en av de mest karakteristiska arterna i Sverige som till och med ganska enkelt går att skilja från de andra, notoriskt svåra, ängstrollsländorna. Svarta bihang, svart undersida, svart triangel på ovansidan med flera karaktärer skiljer den från alla andra. Svala morgnar och eftermiddagar ses de ofta sitta på torra komockor, stenar och andra solupplysta föremål.

I större delen av Sverige är detta en allmän till mycket allmän art. Det finns dock faktorer som begränsar artens utbredning, inte minst förekomsten av gungfly med vitmossa (*Sphagnum*), vilket inte förekommer eller är mycket sällsynt i öppna slättbygder. Ett varmare klimat medför dessutom högre risk för uttorkning av dessa vatten. På europeisk nivå är det en starkt minskande art som på kort tid minskat drastiskt, både i utbredning och numerär. Det visar att även en art som i dagsläget är vanlig och utbredd snabbt kan drabbas negativt när omständigheterna så medför.

Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Honan har kraftigare bakkropp än hanen och är inte lika svart. Foto: Magnus Billqvist.

Överst parningshjul med hanen till vänster. Nederst på sidan en hane. Foto: Claus Rueffler och Anders Björkengren.

Lappland

Tundratrollslända *Somatochlora sahlbergi*

*Landskapet Lappland är enormt stort men trots det har endast 25 arter rapporterats därifrån. Det beror förstås inte på storleken utan läget och det faktum att färre personer historiskt har letat trollsländor där. Någon art till kan säkerligen hittas, men å andra sidan hittar vi i Lappland flera arter som inte finns i de sydligare landskapen. Inte minst sådana med artemplet som tundra- och fjäll, vilket också präglade två av våra tre nomineringar, som utöver tundratrollslända utgjordes av fjälltrollslända *Somatochlora alpestris* och gungflymosaikslända *Aeshna subarctica*.*

Tundratrollslända finns som namnet antyder enbart allra längst upp i norra Sverige. Arten är mytomspunnen på grund av dess nyckfulla uppträdande vilket ihop med osäkra väderförhållanden och isolerade, svårtillgängliga förekomster gör att fler misslyckas än lyckas med att se den. Tundratrollslända är för trollsländeintresserade världen över därför något av en helig graal, en symbol för något närmast ouppnåeligt. Få om några arter kan stoltsera med detta och därför är det en självklar landskapstrollslända för Lappland.

Tundratrollsländan är anpassad till ett extremt klimat längst i norr och finns främst i områden med permafrost vid eller ovanför trädgränsen. I Sverige är den endast funnen på tre platser i den allra nordligaste delen av landet. Arten finns dock sannolikt på fler lokaler i nordligaste Sverige men det är okänt hur utbredd den är och hur långt söderut den går.

Vid varmt väder är vuxna tundratrollsländor mycket aktiva och skygga men vid lägre temperaturer kanske de inte ens flyger upp när de blir störda. De senare är då mycket svåra att upptäcka. De vilar eller tar ofta nattkvist i ögonhöjd i fjällbjörk ett stycke från vattnet. Hanen patrullerar ute över öppet vatten, ofta långt från stranden.

Tundratrollslända förekommer i områden med väldigt lite mänsklig direktpåverkan och i miljöer som inte

är ovanliga men ändå kan man befara att arten kan drabbas negativt framöver. Några av skälen till detta är klimatförändringar som i grunden kan påverka områden med permafrost samt ändrade konkurrensförhållanden när sydligare arter av trollsländor ökar sitt utbredningsområde norrut.

Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hanen skiljs bäst från den snarlika fjälltrollsländan på de starkt vridna bihangen längst bak på bakkroppen. Foto: Magnus Billqvist.

Överst en hona och nedan en helt nyförvandlad, glänsande hane. Foto: Magnus Billqvist.

Medelpad

Griptångsflickslända *Coenagrion armatum*

42 arter har hittills registrerats i Medelpad och kunskapen om landskapets trollsländefauna är ganska god. Fler arter som finns i omkringliggande landskap bör dock kunna påträffas framöver. Våra tre förslag utgjordes av griptångsflickslända, en art som är sällsynt globalt men inte i Medelpad, och två av landskapets allra mest rapporterade arter: större rödögonflickslända *Erythromma najas* och myrtröslända *Leucorrhinia dubia*.

Griptångsflickslända är en på många håll i hela dess europeiska förekomst minskande art som till och med helt försvunnit från några länder. I Medelpad finns den dock på många platser, långt fler än i de flesta andra landskap och sett till landskapets yta troligen tätare här än någon annanstans i landet. Det är en något gåtfull art, som vissa år uppträder i större antal för att andra år vara närmast osynlig. Det ihop med dess relativa sällsynthet har gett den något av en speciell aura.

Griptångsflickslända är en av de tidigaste arterna att börja flyga på våren. Under varma vårar i södra Sverige kan den ses redan de sista dagarna av april. Den är också en av de allra första arterna att sluta flyga, och har därmed en mycket kort flygtid. Griptångsflickslända är känslig för igenväxning och utdikning och populationer har helt försvunnit från många tidigare kända lokaler. Den uppehåller sig i måttligt näringsfattiga och grunda vatten med bestånd av starrar, sjöfräken, tåg och vass. Den är sällan enkel att hitta, inte ens på platser där man vet att den finns. Den uppehåller sig helst i vegetationen ute över vattnen och flyger oftast inte högre än de omgivande växterna, som inte får stå för tätt utan måste medge att den kan flyga mellan strån.

Då arten är svårlokaliserad, särskilt senare när det kan vara många andra och mer talrika arter som flyger, så är ett bra tips att leta efter den tidigt på säsongen. Äggläggning sker i döda, flytande växtrester eller i levande växter som bläddror och dyblad. Larverna lever ett undanskymt liv i tät vegetation på 20–50 cm djup. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Honan finns i flera olika färgformer och är snarlik många andra arter i släktet *Coenagrion*. Foto: Magnus Billqvist.

Könsmogna hanar har en speciell gröngul färg som man med vana reagerar på. Foto: Per Karlsson Linderum.

Norrbotten

Grön flodtrollslända *Ophiogomphus cecilia*

*I Norrbotten har 30 arter trollsländor till dags dato rapporterats. Det är ganska mycket för ett så nordligt beläget landskap, men vi tror ändå det finns mer att upptäcka. Arter som exempelvis större ängstrollslända är på spridning söderifrån och visst borde månflickslända finnas i landskapet? Nomineringarna utgjordes av grön flodtrollslända, som i landet nästan uteslutande finns i Norrbotten, samt två arter med nordlig koppling som söderöver redan drabbats negativt av klimatförändringarna men som är vanliga i norr: mindre glanstrollslända *Somatochlora arctica* och fjällmosaikslända *Aeshna caerulea* (Härjedalens landskapstrollslända, se s. 28).*

Grön flodtrollslända är en för svenska förhållanden en exklusiv art som enbart finns längs några älvar i Norrbotten och fåtaligt i Lappland. Den är listad i EU:s Art- och Habitatdirektiv och är föremål för faunaväktari. Alla har vi olika relationer till olika trollsländor, men de som sett grön flodtrollslända verkar vara rörande överens om att det är en verklig favorit och att det är en av eller till och med den allra vackraste trollsländan i Sverige. Synd då att inte fler har sett den!

Det är den största av de så kallade flodtrollsländorna inom vårt område. Det mest slående med flodtrollsländorna är att deras ögon är helt åtskilda, till skillnad från alla andra egentliga trollsländor. Utbredningsområdena för de andra två svenska flodtrollsländorna överlappar inte den gröna flodtrollsländans, vilket gör artbestämningen tacksam.

Grön flodtrollslända är utbredd över stora delar av Europa och österut genom Sibirien till Bajkalsjön. Arten har tidigare minskat och bedömts som hotad i flera länder men sedan mitten av 1990-talet har den uppvisat en positiv trend. Denna trend verkar nu ha avstannat, liksom för de flesta andra arter som på kontinenten är knutna till rinnande vatten. I Sverige har den dock nyligen hittats på fler platser än tidigare vilket troligtvis beror på att den tidigare förbisetts snarare än att den expanderat.

Enklast ser du grön flodtrollslända med hjälp av kikare på öppna platser längs med eller i närheten av vattendrag, till exempel i gläntor och gles skog, på vägar och parkeringsfickor, samt när hanarna under revirhållandet sitter på stenar ute i älvarna.

Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Den bjärt gröna färgen i kombination med gula tecken och separerade ögon är arttypiskt. Foto: Magnus Billqvist.

Överst en revirhållande hane på sten ute i ett vattendrag. Nedan en yngre, fräsch hona. Foto: Magnus Billqvist.

Närke

Vassmosaikslända *Aeshna serrata*

Närke är det enda landskap som inte var aktuellt för oss att utnämna en trollslända för då vassmosaikslända sedan 1998 är Närkes landskapsinsekt. Sveriges Entomologiska Förening utsåg då insekter för samtliga svenska landskap. Med mindre kejsartrollslända som hittades 2022 har det setts 55 arter trollsländor i Närke. Landskapets trollsländefauna är sedan några år väl undersökt på grund av den landskapstäckande inventeringen av trollsländor som ägde rum 2016–2020.

Närkes landskapstrollslända är en stor och kraftfull art som kan fånga så stora byten som andra mosaiksländor. Den söker föda i varma öppna gläntor och över vindskyddade fält. Individer ses också flyga mycket lågt och långsamt, bara några decimeter över marken, fram och tillbaka, metodiskt letande efter bytesdjur. Under patrullering försvarar hanen sitt vassbälte mycket aggressivt.

Arten förekommer i näringsrika miljöer med vass. Största populationerna finns oftast i kustnära vassjöar som kan vara bräckta. Även om vassmosaikslända är stor och iögonfallande kan den vara förvånansvärt svår att se. Det beror åtminstone delvis på att hanen flyger längs öppningar och kanaler som är omgivna av vass och därför är dold från insyn.

Under de senaste tjugo åren har den upptäckts i flera nya landskap och etablerat sig isolerat från det huvudsakliga utbredningsområdet. Så var också fallet i Danmark, där den hittades 2006. Ännu fler nya fynd i fler områden kan därför förväntas och eftersök i näringsrika sjöar även långt bortom dagens kända populationer kan kanske ge resultat.

Honan lägger ägg lågt i stjälkar av vass eller annat material med liknande struktur. Larvutvecklingen tar två år eller längre. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hane under flykten. Foto: Göran Håkansson.

En hona fångad på bild under äggläggningen. Foto: Claus Rueffler.

Skåne

Blå kejsartrollslända *Anax imperator*

*Skåne är landskapet med flest arter trollsländor: hela 58 av de i landet anträffade 65 har setts där. Flera av dem upptäcktes också för första gången i Skåne och några av dem har fortfarande sina starkaste fästen eller finns huvudsakligen där. Skåne är också ett av landskapen vars trollsländefauna är allra bäst känd, inte minst på grund av den landskapstäckande inventeringen av trollsländor som ägde rum 2009–2014. Det fanns därmed många arter att välja på. Utöver vinnaren utgjordes nomineringarna av mindre rödögonflickslända *Erythromma viridulum* och bred trollslända *Libellula depressa*.*

Blå kejsartrollslända är en riktigt maffig pjäs till trollslända vars hane ses patrullera av och an nästan outtröttligt. Utfall görs ofta och gärna mot allt som kommer i dess väg. Lyckligtvis sätter den sig då och då och låter betraktare få en ordentlig titt på den.

När den dök upp i landet under början av 2000-talet (första på Gotland 2003) var det en art som gjorde intryck: namnet kejsartrollslända talar förstås för det. Idag finns den allmänt i främst de sydostliga landskapen men är fortsatt på spridning och har setts åtminstone tillfälligt upp till Västerbotten. Det är i Skåne den är mest utbredd: där har den på kort tid hittat till nästan vartenda vattenhål och blir alltmer förekommande även i den skånska skogsbygdens myrgölar trots att den föredrar näringsrika miljöer.

Den trivs särskilt bra i ganska små, grunda, näringsrika och stillastående vatten rika på akvatiska växter och med vegetationsrika strandzoner. Larvutvecklingen är normalt tvåårig. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Honorna varierar mer i färg än hanarna. Här en ganska blå hona som lägger ägg. Foto: Ingrid Sandberg.

En hane som tagit en paus i sitt eviga patrullrande över vattenytan. Foto: Ingrid Sandberg.

Småland

Större sjötrolslända *Orthetrum cancellatum*

*Småland är ett av de landskap där det påträffats flest antal arter trolsländor, hela 57 av de i landet anträffade 65. Några av dessa har dessutom hittats här för första gången i landet. Det var frestande att föreslå bandad ängstrolslända som Smålands landskapstrolslända då den enbart setts där (se bild på s. 11). Arten fanns dock endast på plats under två säsonger och har inte setts till i landet sedan 2012. Vi förordade istället tre andra arter, utöver större sjötrolslända också flodflickslända *Platycnemis pennipes* och mindre kejsartrolslända *Anax parthenope*.*

Större sjötrolslända är inte sällan den dominerande egentliga trolsländan vid våtmarker med åtminstone delvis blottade, öppna stränder. Inte minst är den vanlig och ofta den enda lite större arten vid klarvattensjöar i skogsbygd, inte konstigt då att den är så allmänt förekommande i Småland!

Båda könen är karakteristiska. Hannen är blå på bakkroppen och saknar liksom honan större, mörka fläckar på vingarna. Honan och den unga hannen är tecknade i gult och svart, där det svarta på bakkroppen bildar en ”stege”, vilket skiljer den från alla andra arter. Ändå blir den ofta felbestämd, vilket kanske mest beror på att man glömmer bort att honan inte liknar hannen.

I stora skogssjöar och i vatten med mycket fisk kan den ibland förefalla vara enda förekommande trolslända. Den koloniserar snabbt nyanlagda vatten men försvinner när dessa blir alltför vegetationsrika. Larvutvecklingen är tvåårig.

Den ses ofta långt borta från vattenmiljöer och kan ses i helt öppna landskap. En trolslända som under perioden juni till augusti påträffas sittande på marken på åkrar, fält, vägar och liknande är mycket ofta större sjötrolslända.

Så gott som samtliga trolsländor äter om tillfälle ges gärna andra, mindre trolsländor. Större sjötrolslända förefaller vara mer dedikerad åt detta än de flesta andra arter och ses väldigt ofta äta trolsländor av många olika slag.

Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Honor och unga hanar är huvudsakligen tecknade i gult och svart. Huvudsakligen hanarna blir efter ett tag blå på bakkroppen, medan honornas färger snarare mattas av med tiden. Foto: Håkan Jernehov.

Överst en hane. Nedan en äldre hona med äggsamling. Foto: Ingrid Sandberg resp. Magnus Billqvist.

Södermanland

Vinterflickslända *Sympecma fusca*

*I Södermanland har det observerats 55 arter trollsländor vilket troligtvis ganska väl speglar landskapets trollsländefauna. Våra nomineringar utgjordes främst av arter som rapporteras mer i Södermanland än någon annanstans. De övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av mörk lyrflickslända *Coenagrion pulchellum* och bred kärrtrollslända *Leucorrhinia caudalis*. Den senare blev utsedd till Dalslands landskapstrollslända (se s. 18).*

Vinterflicksländan är trollsländevärldens verkliga vårtecken och därmed älskad av många. Det är annars en diskret flickslända men med en unik livscykel. Förutom den nära släktingen sibirisk vinterflickslända, som endast observerats tillfälligt i Sverige, är det vår enda trollslända som övervintrar som "fullvuxen", alltså inte som larv eller ägg. Med detta är vinterflicksländorna unika: inga andra arter i världen övervintrar som fullt utbildade sländor. Vinterflickslända finns huvudsakligen i de sydostliga landskapen men särskilt i just Sörmland: ingen annanstans i landet finns det så många rapporter av arten.

Då arten övervintrar som vuxen slända är det en art vars fenologi skiljer sig från alla andra arter som förekommer regelbundet i Sverige. Teoretiskt kan den hittas mitt i vintern, men den ses normalt under två tydliga toppar. Först när de övervintrade sländorna börjar röra på sig under våren och sedan när nästa generation lämnar vattnen under sommaren.

De övervintrar främst i täta bestånd av ljung eller krypvide. Efter att ha lämnat vattnen under sensommaren kan de uppehålla sig långt från dessa tills de är köns mogna, vilket de blir först nästföljande år. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Diskret tecknad men älskad som första vårprimören. Foto: Patrik Nilsson.

Könen är utöver skillnader i parnings- och ägglägningsorgan närmast identiska. Här en hane. Foto: Patrik Nilsson.

Uppland

Dvärgflickslända *Nehalennia speciosa*

Uppland stoltserar i skrivande stund med 56 trollsländor efter att mindre kejsartrollslända under 2022 påträffats i landskapet. Våra tre nomineringar var vitt skilda och föreslogs på olika grunder, men vilken som helst av dem skulle passa väl som Upplands landskapstrollslända. De övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av tegelröd ängstrollslända *Sympetrum vulgatum* och månflickslända *Coenagrion lunulatum*.

Dvärgflickslända är landets minsta trollslända, skör och tunn och svår att hitta, även där den finns i större populationer. Den har länge missgynnats på grund av exempelvis igenväxning av tidigare mer öppna och blöta marker. Längre förmodades arten vara utdöd från Sverige men 2006 återupptäcktes den i just Uppland. Glädjande nog har dvärgflickslända sedan dess hittats på ett tjugotal platser eller så i landet, flest i Uppland. Den är fortsatt sällsynt och föremål för faunaväkeri, och på kontinenten är den allttjämt minskande. Många som sett dvärgflickslända vittnar om att den har en särskild karisma, vilket vi lämnar till er att begrunda, men sammantaget tycker vi att arten är en självklar landskapstrollslända för Uppland.

Vår allra minsta trollslända är vackert turkosglänsande och tycks i Sverige vara knuten till öppna kärr med en speciell typ av starrvegetation. I Sverige utgörs de kända lokalerna av blöta, gungflyartade rikkärr (närlingsfattiga kärr med högt pH). Vegetationen domineras av bläddror, vattenklöver och trådstarr.

Larvutvecklingen är ett- eller tvåårig, i Sverige sannolikt mest tvåårig. Flygperioden sträcker sig från slutet av maj till början av augusti men flest djur flyger under juni-juli. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Parningshjul av dvärgflickslända med hanen överst. Foto: Per Karlsson Linderum.

Könen är ganska lika, men honan kan också vara mer grönfärgad. Foto: Magnus Billqvist.

Jama
väkten
SMÅKRYD

Värmland

Nordisk kärrtrollslända *Leucorrhinia rubicunda*

49 arter har till dags dato påträffats i Värmland, vilket troligtvis väl återspeglar verkligheten. Idag åtminstone, för det är ett knippe arter som expanderar söderifrån och som på sikt lär hittas även här. Alla våra nomineringar för Värmland utgjordes av arter som är knutna till miljöer som är vanliga i landskapet och som först upptäcktes som nya för vetenskapen av en svensk. De två övriga nomineringarna utgjordes av myrflickslända *Coenagrion johanssoni* och starrmosaikslända *Aeshna juncea*. Den förstnämnda blev utsedd till Västmanlands landskapstrollslända (se s. 54).

Nordisk kärrtrollslända är förutom att vara en av de allra mest rapporterade trollsländorna i Värmland också en av de tolv arter som Carl von Linné var först med att beskriva. I Sverige finns nordisk kärrtrollslända allmänt i lämpliga miljöer i hela landet medan den försvunnit från flera regioner i Europa och minskar fortsatt i ännu fler. Den förekommer i sura och mycket till måttligt näringsfattiga, stillastående vatten på hedar och i skogsmiljöer, med störst populationer i torvdominerade vattenmiljöer med ett pH mellan 3,8–4,1. Därför är klimatförändringar i kombination med landskapsomdanande förändringar och kvävenedfall de främsta skälen till tillbakagången.

Nordisk kärrtrollslända tillhör ett litet knippe arter som varma vårar kan börja flyga redan sista veckan i april. Larverna hittas främst i flytande vegetation och i och mellan annan tät vegetation. De är sårbara för fiskpredation men tolererar förekomst av måttliga rovfiskpopulationer så länge det finns gott om vegetation att gömma sig i. Larvens livscykel är normalt tvåårig. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hane av nordisk kärrtrollslända. Foto: Hans Ivarsson.

Hona överst, nederst ännu en hane. Foto: Björn Danielsson respektive Ingrid Sandberg.

Västerbotten

Metalltrollslända *Somatochlora metallica*

33 arter har hittills noterats i Västerbotten, den senaste var blå kejsartrollslända som hittades under 2021. Framöver lär det bli fler då några trollsländor expanderar söderifrån och har setts i de närliggande landskapen. De tre förslagen bestod alla av färggranna arter som är vanliga i Västerbotten. De två övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av gulfläckad ängstrollslända *Sympetrum flaveolum* och större rödögonflickslända *Erythromma najas*.

Metalltrollsländan är en av de mest rapporterade arterna i Västerbotten. Det är en mycket grönglänsande trollslända som inte sällan kan ses riktigt fint på nära håll när hanen patrullerar längs strandkanten. Särskilt i solljus gör den skäl för sina artnamn på danska, engelska och tyska som alla betyder ungefär ”glänsande smaragd”. Den förväxlas inte sällan med guld-trollsländan vilken dock flyger tidigare på säsongen, innan metalltrollsländan kommit i gång.

Metalltrollslända förekommer allmänt i stort sett hela Norden. Vanligast är den i varierad skogsbygd där den främst återfinns i något näringsfattiga vattenmiljöer som delvis är skuggade. Det kan vara allt från mindre tjärnar och större våtmarker till långsamt flytande vattendrag och där dessa mynnar ut i sjöar. Larvutvecklingen är tvåårig eller längre.

Hanen patrullerar längs stränder, gärna under träd och i skuggan. Särskilt under varma dagar patrullerar hanarna tidigt på morgonen och över mer öppet vatten. Territoriella hanar är aggressiva och slåss ofta med andra hanar. Omogna individer kan hittas långt från vattenmiljöer. Parning, vila och födosök sker bland närliggande träd eller buskar. Arten är på tillbakagång i dess södra utbredningsområde men expanderar i norr. Skälen är i båda fallen inte minst klimatförändringar och de olika följer det får eller förstärker. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hane av metalltrollslända. Foto: Håkan Jernehov.

Hane av metalltrollslända. Honan är närmast identiskt tecknad. Foto: Bengt Andersson.

Västergötland

Blågrön mosaikslända *Aeshna cyanea*

*53 arter har observerats i Västergötland men några till finns säkert att upptäcka. Två av våra tre nomineringar utgjordes av riktiga publikfriare samt en som är något av en doldis, men alla är de vanliga i Västergötland. De övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av mindre sjötrollslända *Orthetrum coerulescens* och röd flickslända *Pyrhosoma nymphula*.*

Blågrön mosaikslända är trädgårdstrollsländan framför alla andra. Har du någon gång sett en riktigt stor trollslända i din trädgård? Har du hittat en trollslända i ditt garage eller uterum? Har din katt kommit in med en trollslända? Har du stora trollsländor i din trädgårdsdamm? Bor du i den södra delen av landet är det med mycket stor sannolikhet blågrön mosaikslända det rör sig om. Få, om någon art, är så dumdristigt nyfiken som denna bjärt färgade och vackra trollslända. Har du någon gång försökt fånga en av de största trollsländorna med håv så vet du hur svårt det kan vara. Så icke med blågrön mosaikslända: missar du så kommer den tillbaka och undrar vad som just hände! Det är inte konstigt att denna trollslända är en av våra mest uppskattade arter.

I Sverige är den allmän, om än mer sparsamt längre norrut, där gränsen för närvarande går i Medelpad. Blågrön mosaikslända finns i många olika vatten, men främst i vegetationsrika, grunda, delvis skuggade vatten, som i inte alltför tät skog eller i parker och trädgårdar. Den är mindre vanlig i helt öppna eller slutna miljöer.

Blågrön mosaikslända kan flyga högt upp i trädtopparna, men lika ofta sakta fram och tillbaka på 5-15 centimeter över marken längs vägar och stigar. Den skannar växtlighet metodiskt och flyger in och ut ur växtlighet för att skrämma upp byten. Arten flyger även i skugga och är aktiv när det är mulet och regnigt och använder då grenar som paraply för att jaga under bladverket.

Båda könen men särskilt hanen är bjärt pastellfärgade i äppelgrönt och himmelsblått, på en brun-svart-glänsande grundfärg. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hane av blågrön mosaikslända visar artens typiska teckning. Foto: Hans Ivarsson.

Hona av blågrön mosaikslända. Honan kan också vara grönare och är då mer lik andra arter. Foto: Svanhildur Jonasdóttir.

Västmanland

Myrflickslända *Coenagrion johanssoni*

*Med fyndet av mindre rödöonflickslända 2021 står Västmanland med 54 arter trollsländor. Alla våra tre förslag omfattade arter som på olika sätt väl skulle representera landskapet, varav en beskrevs först som ny för vetenskapen från just Västmanland. De övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av tvåfläckad trollslända *Epitheca bimaculata* och spetsfläckad trollslända *Libellula fulva*.*

Den första för vetenskapen beskrivna myrflicksländan upptäcktes i just Västmanland vilket gör arten till en given landskapstrollslända. Det är en av flera i ett komplex av ”små blå flicksländor” som kan vålla besvär vid artbestämning. Myrflicksländan är dock minst och därmed mest näpen och som enda art i släktet finns den enbart i de övre 2/3 av landet. Arten beskrevs lustigt nog först av två olika svenskar under samma år (1859): Wallengren och Johanson. Åran föll på Wallengren att namnge arten, som gentilt nog döpte den till johanssoni, men det var Johanson som fann den först.

Myrflickslända hittas i många typer av grunda våtmarker. Den hittas främst i grunda, näringsfattiga våtmarker i barrskog. I större sjöar kan den finnas i grunda, vegetationsrika vikar. Den lever nere i gles vegetation och kan vara svårsedd men ses också flyga öppet längs stränder, och under parningen kan par tumla runt även en bit från vatten, till exempel i angränsande gläntor.

Myrflickslända blir vanligare ju längre norrut man kommer, bortsett från längst i norr och på högre höjd. I Sverige är den funnen ned till norra delarna av Småland. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hane av myrflickslända. Arten är snarlik flera andra arter i släktet *Coenagrion*. Foto: Magnus Billqvist.

Myrflickslända i tandem. Om honan är parningsvillig är nästa steg att hon greppar tag i hanen. Foto: Magnus Billqvist.

Ångermanland

Spjutflickslända *Coenagrion hastulatum*

30 arter hade noterats i Ångermanland när utkastet till denna text skrevs. Vi konstaterade då "att det fanns flera luckor i artlistan, med dels arter som finns i grannlandskapen och dels sådana på väg söderifrån. Artlistan kan med andra ord förändras ganska mycket framöver." Sedan dess har inte mindre än sex för landskapet nya trollsländor rapporterats vilket fört upp summan för landskapet till 36. De tre nomineringarna omfattade vitt skilda arter men som alla är vanliga i miljöer i Ångermanland. De två övriga utgjordes av guldtrollslända *Cordulia aenea* och kungstrollslända *Cordulegaster boltonii* (Hälsinglands landskapstrollslända, se s. 26).

Spjutflicksländan är en av de vanligare arterna i Ångermanland liksom i flera andra mer skogsdominerade landskap. Det är en av de allra tidigaste arterna att börja flyga. Normalt ses de första lämna sina larvstadier under de sista dagarna i april, åtminstone i de sydligaste landsändarna. De tidigaste brukar kunna hittas vid grunda, vindskyddade vatten med hög solinstrålning.

Spjutflickslända är en boreal art som främst hittas i vatten vilka är måttligt näringsfattiga men inte försurade med en mycket varierande och rik vegetationsstruktur. Arten missgynnas av igenväxning och uttorkning av vattnen. I mindre och grundare vatten som moss- och torvgölar kan den vara mycket talrik. Söderöver är den dock starkt minskande och har försvunnit eller är akut hotad i många europeiska länder. Största skälen till detta utgörs av förändringar av dess livsmiljöer genom övergödning och torka, effekter som de senaste decennierna förstärkts av klimatförändringar. Den saknas eller är mycket sällsynt i mer öppna landskap och på sikt kan Sverige ha ett ansvar för spjutflicksländans fortlevnad.

Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

"Spjut" kommer av den eller de svarta teckningarnas form på bakkroppen närmast mellankroppen. Foto: Håkan Jernehov.

Öland

Pudrad kärrtrollslända *Leucorrhinia albifrons*

På Öland har 48 arter trollsländor observerats, varav några mycket sällsynta och blott tillfälliga arter. Att inte fler arter påträffats beror främst på att Öland saknar permanenta vattendrag. Våra tre nomineringar var arter som är vanliga på Öland men ganska sällsynta i stort. De två övriga nomineringarna för landskapet var mindre kustflickslända *Ischnura pumilio* och kraftig smaragdflickslända *Lestes dryas*.

Pudrad kärrtrollslända är en av de arter Sverige kan sägas ha ett särskilt ansvar för då den gått mycket starkt tillbaka i övriga EU. Därför är den listad i EU:s Art- och Habitatdirektiv och är föremål för faunaväktari. På Öland trivs den väl och finns där i stora populationer på många platser. Pudrad kärrtrollslända är tillsammans med bred kärrtrollslända de enda trollsländorna i Sverige att ha helvita bihang på bakkroppen. På Öland saknas dock den breda arten vilket gör artbestämningen enkel!

Pudrad kärrtrollslända förekommer i olika slags stillastående vatten. Oftast påträffas arten i mindre, näringsfattiga vatten som brunvattensjöar, med rik flytbladsvegetation och pors i strandvegetationen. Den gynnas av nyskapade vatten och förekommer regionalt i gamla grustag eller liknande. Dessa växer dock snabbt igen och kan på bara några år bli olämpliga som livsmiljöer för arten.

Hanen är lätt att hitta när han övervakar sitt territorium från näckrosor, utskjutande stenar eller strån. Honor och yngre hanar finns i solbelysta, intilliggande halvöppna miljöer. Hanen lägger ägg vid vattenytan utan hanens sällskap. Larverna lever i grunda, vegetationsrika vattenmiljöer och larvernans utveckling tar normalt tre år. Förvandlingen kan ske nästan synkroniserat, med hela populationer som lämnar larvlivet samtidigt. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

De vita bihangen på bakkroppen skiljer arten från alla andra förutom bred kärrtrollslända. Foto: Per Nyström.

Östergötland

Grön mosaikslända *Aeshna viridis*

Östergötland är ett av de mest undersökta landskapen vad gäller trollsländor eftersom en landskapstäckande inventering genomfördes där 2008–2012. 56 arter har påträffats och med det ligger landskapet i den absoluta landskapstoppen. Det fanns därför många arter att välja på, nomineringarna utgjordes av arter som är nationellt sällsynta men som i Östergötland har framträdande förekomster. De övriga nomineringarna för landskapet utgjordes av dvärgflickslända *Nehalennia speciosa* (Upplands landskapstrollslända, se s. 46) och tvåfläckad trollslända *Epitheca bimaculata*.

Grön mosaikslända är enligt många en av våra allra vackraste trollsländor. Den är också sällsynt och lokalt förekommande då den i hög grad är knuten till den akvatiska växten vattenaloe (*Stratiotes aloides*). Grön mosaikslända ingår i en övervakningsverksamhet för de djur och växter som är upptagna i EU:s habitatdirektiv. Syftet är att övervaka bevarandestatusen för arterna i landet. I just Östergötland är statusen god, för där har den många och stora populationer, troligen de största i landet.

Grön mosaikslända förväxlas ofta huvudsakligen med den betydligt vanligare blågröna mosaiksländan (se s. 54), vars hona också kan vara huvudsakligen grön. De vuxna individerna är skickliga flygare och kan påträffas långt från sina vattenmiljöer. Arten är känd för att börja flyga sent på dagen och vid varm väderlek fortsätta in till skymningen. Det tar 2–3 år från att äggen kläckts till att larven lämnar vattnet och den fullvuxna sländan ger sig iväg på sin första flygtur.

Artens utbredning är fragmenterad och i många landskap är det dålig kunskap om den finns där eller ej. Den har också försvunnit från flera platser, oftast som en följd av att bekämpning av vattenaloe har genomförts. Mer information, fler bilder, utbredningskarta, flygtider med mera hittar du [här](#).

Hane av grön mosaikslända visar upp sina närmast pastelltonade färger. Foto: Magnus Billqvist.

Hona med sin larvhud hon just lämnat. De taggiga bladen är vattenaloe. Foto: Hans Ivarsson.

Bli faunaväktare!

Hjälp oss att förbättra kunskapen om arters förekomst och populationsutveckling genom att bli faunaväktare! Genom återkommande besök följs arters tillstånd upp, och eventuella hot mot lokaler kan uppmärksammas.

Faunavakteriet bygger på att naturintresserade bidrar med kunskap genom att övervaka arter. Alla är välkomna att spana arter och bli faunaväktare. Genom regelbundna besök följer faunavakteriet arters status och trender. SLU Artdatabanken är nationell koordinator och driver tillsammans med flera organisationer olika övervakningsprojekt.

Du som faunaväktare kan göra en stor insats genom att leta efter arter och rapportera in dem i Artportalen. Det är också värdefullt att rapportera om man inte hittar arten, till exempel när besök görs på platser varifrån den tidigare är känd. Detta rapporteras genom att välja ”Ej återfunnen” i Artportalen.

Eftersom många arters utbredningsområden är dåligt kända är det särskilt intressant att söka efter dem på nya platser och de delar av landet som saknar fynd. Regelbundna återbesök gör att artens eller arternas tillstånd kan följas samtidigt som hot mot lokalen kan uppmärksammas. För att kunna göra kvalificerade naturvårdsbedömningar är långa tidsserier en ofta efterfrågad men saknad kunskap

På Artportalen lagras all data och blir tillgänglig så att utvärdering och analyser kan göras. Genom samarbete kan övervakningen och uppföljningen ske på nationell nivå, och kunskapen kan användas inom naturvårdsarbete, miljöövervakning och vid bevarandearbete av rödlistade arter.

Arterna som ingår är rödlistade eller omfattas av art- och habitatdirektivet, åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper samt miljöövervakningen. Syftet med verksamheten är att bidra till bevarandearbetet genom att samla in grundläggande kunskap om förekomst och trender.

Har du frågor eller vill delta? Kontakta Sofia Blank faunavakteriet@slu.se.

En mindre glanstrollslända detaljstuderas av deltagare på en av Trollsländeföreningens aktiviteter. Foto: Annica Nettrup.

Bli medlem i Trollsländeföreningen!

Trollsländeföreningen bildades 2015 och vänder sig till alla som tycker trollsländor är vackra, intressanta och skyddsvärda. Vi vill fokusera på glädje och upptäckaranda, och att utgöra en inkluderande förening där alla ska känna sig välkomna oavsett kunskapsnivå.

Ett medlemskap i Trollsländeföreningen innebär att:

- man får den regelbundet utkommande tidskriften [Mosaik](#) och nyhetsblad,
- rabatt på böcker och annat material,
- förtur till aktiviteter med begränsat antal platser,
- deltagaravgifter på aktiviteter med kostnad subventioneras (det blir dyrare för icke medlemmar),
- man får en del material gratis,
- en del föreläsningar, kurser och annat endast är tillgängligt för medlemmar,
- man automatiskt blir medlem även i Sveriges Entomologiska Förening (men man prenumererar separat på Entomologisk tidskrift och/eller Yrfän).

Medlemsavgift 2022: 100 kr

Ett medlemskap kostar för 2022 100 kr. Sätt in 100 kr på föreningens bankgiro 5095-8826 eller skicka via Swish 123 371 74 36. Glöm inte ange ditt namn och om det gäller nytt medlemskap eller förnyelse av detsamma.

Frågor om medlemskap besvaras av Ingela Gustafsson ingela.gustafsson@gmail.com.

Innehåll Mosaik 2/22

Vad är trollsländor? 04
Varför utse landskapstrollsländor? 10
Urval och omröstning 11
Blekinge: blåbandad jungfruslända 12
Bohuslän: citronfläckad kärrtrollslända 14
Dalarna: blå jungfruslända 16
Dalsland: bred kärrtrollslända 18
Gotland: kilfläckslända 20
Gästrikland: fyrfläckad trollslända 22
Halland: sandflodtrollslända 24
Hälsingland: kungstrollslända 26
Härjedalen: fjällmosaikslända 28
Jämtland: svart ängstrollslända 30
Lappland: tundratrollslända 32
Medelpad: griptångsflickslända 34
Norrbotten: grön flodtrollslända 36
Närke: vassmosaikslända 38
Skåne: blå kejsartrollslända 40
Småland: större sjötrollslända 42
Södermanland: vinterflickslända 44
Uppland: dvärgflickslända 46
Värmland: nordisk kärrtrollslända 48
Västerbotten: metalltrollslända 50
Västergötland: blågrön mosaikslända 52
Västmanland: myrflickslända 54
Ångermanland: spjutflickslända 56
Öland: pudrad kärrtrollslända 58
Östergötland: grön mosaikslända 60
Bli faunaväktare! 62
Bli medlem 63

CITRONFLÄCKAD KÄRRTROLLSLÄNDA ÄR EN AV DE SVENSKA VÅRPRIMÖRERNA. FOTO ANDERS TEDEHOLM.